REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SLOVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI

PEDAGOŠKI INŠTITUT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

»Krepitev socialnih in državljanskih kompetenc strokovnih delavcev«

Le z drugimi smo

Darja Štirn
- Zavod PETIDA

SPOŠTLJIVA KOMUNIKACIJA IN REŠEVANJE KONFLIKTNIH SITUACIJ

Regijsko usposabljanje, OŠ Draga Bajca Vipava, 16. 11. 2018

Naložbo sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Potek srečanja:

17:00–18:30: Medosebni konflikti – izvori in vloga v psihosocialnem razvoju otrok
18:30–18:45: Odmor
18:45–20:15: Strategije reševanja konfliktnih situacij v šoli in vrtcu

Za tiskanje potrdila o usposabljanju nujna prijava v sistem KATIS in izpolnitev evalvacijskega vprašalnika!

Le z drugimi smo

- Živeti raznolikost: vključevanje priseljencev in slovenščina
- Ničelna toleranca do nasilja: izzivi in problemi
- Spoštljiva komunikacija in reševanje konfliktnih situacij
- Izzivi sodobne družbe v šoli in vrtcu
- Medkulturni odnosi in integracija v vzgojno-izobraževalni praksi

KAKO? Za kolektive, regijsko in nacionalno!

Uvodni razmislek …

Štiriletni deček Matic je na vprašanje, ***kdaj je poreden,*** *odgovoril,* ***da takrat, ko ga mama in ata pošljeta v kopalnico, da razmišlja, on pa ne misli, temveč se igra …*** *(Emzin 2011, str. 64)*

Jaz in konflikt

Otrok in konflikt

Razmislek o različnih perspektivah v konfliktu

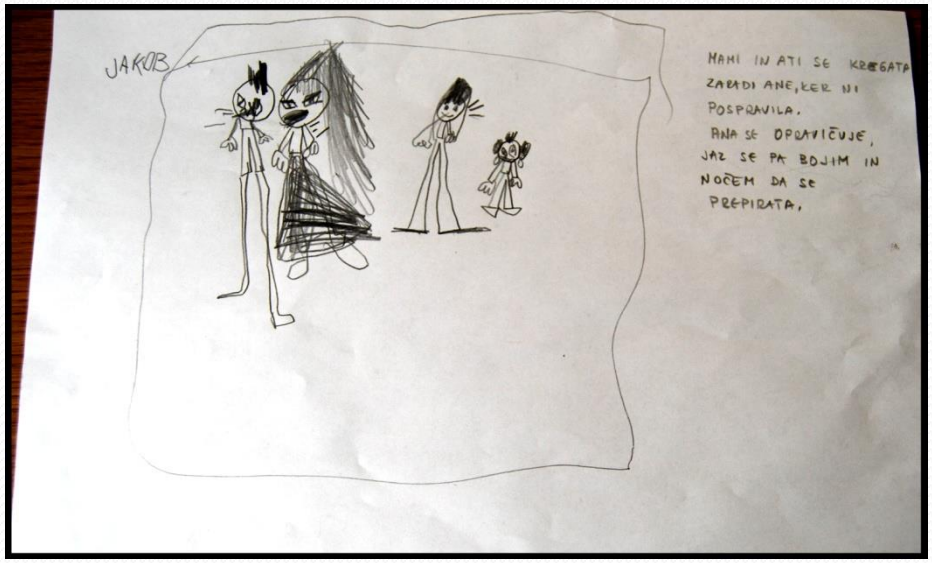

Etnografski zapis: razlika o presojanju moralnega in konvencionalnega prekrška (deklica stara 4 leta)

Moralni prekršek: *Si videla, kaj se je zgodilo? Ja. Igrala sta se in John ga je udaril premočno. Se to sme ali ne sme narediti? Ne sme se udariti tako močno.* ***Ali o tem obstaja pravilo?*** *Ja. Kakšno? Da ne smeš močno udariti.* ***In če ne bi imeli pravila o tem, da ne smeš nikogar udariti premočno, bi bilo potem to v redu?*** *Ne. Zakaj? Zato ker bi se lahko poškodoval in začel jokati.*

Konvencionalni prekršek: *Si videla, kaj se je zgodilo? Ja. Bila sta glasna. Se to sme ali ne sme narediti? Ne sme.* ***Ali o tem obstaja pravilo?*** *Ja. Biti moramo tiho.* ***In če ne bi imeli pravila o tem, bi bilo potem to v redu?*** *Ja. Zakaj? Ker o tem ni pravila.*

(L. Nucci (2003). Education in the Moral Domain)

Konflikt kot idealna vzgojna situacija

- Konflikt kot **iztočnica za vzgojno posredovanje**.
- Konflikt kot **gonilo razvoja**: za optimalni razvoj je potrebna optimalna mera frustracije.
- Ko **vzgajamo**, ustvarjamo **konfliktno stanje**.

Moralni konflikt je torej lahko idealna vzgojna situacija (Kroflič 2002), če smo zmožni razviti ustrezna komunikacijska orodja za njegovo reševanje.

Vsebinsko razločevanje konfliktov

- Inter in intrapersonalni konflikt (psihologija)
- Konflikti, ki nastajajo na področjih moralne, konvencionalne in osebne domene (socialna psihologija)
- Reševanje konfliktov glede na prevladujoči stil vzgajanja/discipliniranja (D. Baumrind)
- Stopenjsko disciplinsko odzivanje na konflikte (Wolfgagng in Gluckman)

Primeri konfliktov

- Kaj se je dogajalo?
- Kako bi opredelili vrsto konflikta?
- Kaj po vašem mnenju doživljajo vpleteni?
- Kako vi gledate na opisan konflikt? Kako vas nagovarja? Vam je opisana situacija znana?
- Kako bi se odzvali?

Indukcija (Hoffman)

Osvetlimo perspektivo drugega, izpostavimo njegov distres in jasno pokažemo, da je ta distres povzročilo otrokovo ravnanje

Z induktivnim tipom discipliniranja:

- **izražamo jasno nestrinjanje** z otrokovim ravnanjem ter **implicitno ali eksplicitno izpostavimo moralno obsodbo dejanja**;
- pozornost usmerimo na **distres žrtve** in ga naredimo vidnega za otroka, s tem pa **aktiviramo mehanizme, ki vzbudijo empatični odziv/distres;**
- indukcija izpostavi vlogo otrokovega dejanja pri povzročitvi čustvenega distresa žrtve, kar omogoči **nastanek občutenja empatične krivde** (Hoffman 2000, str. 151 v Kroflič 2008a);
- dodamo pa lahko še četrto dimenzijo: **spodbujamo takšno razrešitev konflikta, da povzročitelj konflikta popravi storjeno napako** (prav tam).

POZOR:

Pomen časa; pomen ohranjanja pozornosti v situaciji; za moralne konflikte;

Različne strategije reševanja konfliktov oziroma vzgojno-disciplinske problematike

- Pravna ali pedagoška logika reševanja
- Formalni in/ali alternativni ukrepi

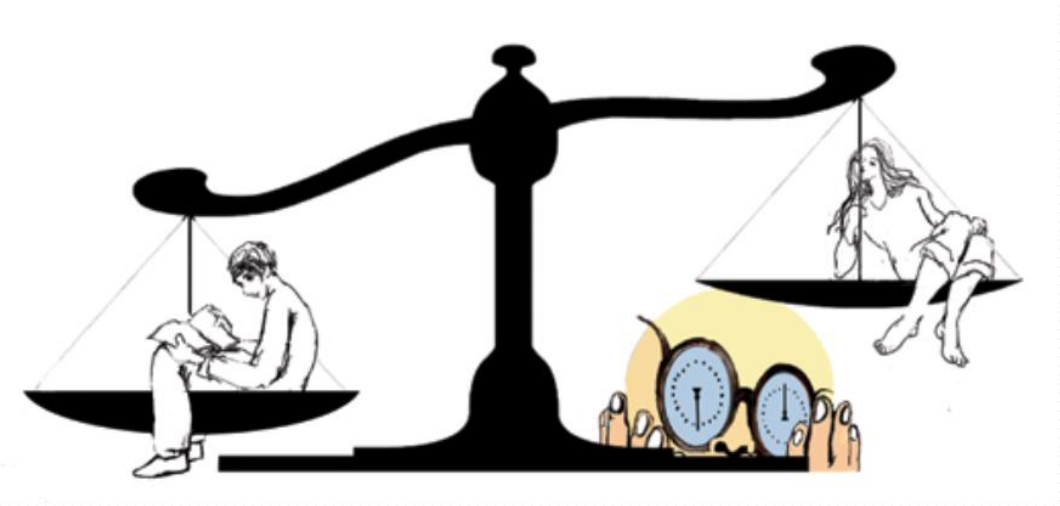

Restitucija (Gossen)

Ne osredotoča se na otrokove napake, temveč na to, **kako storjeno napako popraviti.**

Posamezniku daje možnost, da popravi napako, s čimer koristi tako krivcu kot žrtvi.

Značilnosti restitucije so:

- Zadovoljivo povračilo žrtvi;
- Krivec se mora potruditi;
- Ne spodbuja nadaljnjih napak;
- Pomembna je na področju, kjer je napaka storjena;
- Vezana je na vrednoto, na način, kako ljudje ravnajo z drugimi, in ne le na posamičen dogodek;
- Okrepi, utrdi osebo, ki je storila prekršek;
- Ni kritike in ni vzbujanja občutka krivde.

POZOR:

pomen prostovoljnosti; ni nadomestilo za kaznovanje; manipulacija

Mediacija (Cohen)

Odgovornost in naloge za svoje spore prevzamejo udeleženci. Gre za celosten program vzgojno-izobraževalne ustanove, ki prinese spremembe v celotni shemi pristopa k reševanju konfliktov.

Vrstniška mediacija je eden od načinov, ki jih lahko šola uporabi za spodbujanje in razvijanje strpnega ter konstruktivnega razreševanja konfliktov.

POZOR:

Pomen prostovoljnosti; pomen poslušanja zgodbe drugega; samostojno iskanje rešitve

… več o nekaterih konceptih reševanja

Trening večje učinkovitosti za vzgojitelje/učitelje (Gordon)

- **Jaz sporočila**
- **Aktivno poslušanje**
- **Deweyeva šeststopenjska lestvica reševanja in pomen poslušanja**
  - Definiranje problema
  - Iskanje možnih rešitev
  - Ovrednotenje rešitev
  - Odločitev za najboljšo rešitev
  - Izvedba
  - Preverjanje uspešnosti rešitev.

- **POZOR:**

  komunikacija je eden izmed pomembnih dejavnikov odnosa, ne moremo pa z njo določevati odnosa; vzgojitelj lahko "jaz" sporočilo "zlorabi" za povečevanje moči vplivanja.

Teorija socialnih domen (Turiel, Nucci in Smetana)

DOMENA	VRSTA UKREPA	EPISTIMOLOŠKI OBRAZEC
MORALNI KONFLIKT	Indukcija, mediacija, restitucija Kompleksnejši dogovori o pravični rešitvi, pravno reševanje Svetovanje in terapevtske dejavnosti, 6 korakov (Gordon)	Induktivna pot (soočenje različnih perspektiv vseh udeležencev) Deduktivna pot (uporaba etičnih kriterijev) Pravni poduk o možnosti pritožbe Učenje produktivnega reševanja konfliktov
KONVENCIONALNI KONFLIKT	Dogovorno reševanje in iskanje rešitve	Deduktivna pot
OSEBNE IZBIRE	Samoomejevanje vzgojitelja	Iskanje ločnice med smiselno konvencijo in osebno izbiro

STRATEGIJE REŠEVANJA KONFLIKTOV

Ključna vprašanja:

- S kakšno **vrsto konfliktov** se v razredu najpogosteje srečujem?
- **Kako** najpogosteje **odreagiram?**
- Koliko, kdaj in na kakšen način pri aktivnemu reševanju konfliktov **vključim učenca/učence?**
- Kako vidim svojo **vlogo pri reševanju konfliktov?**

Strategije reševanja konfliktov oziroma vzgojno-disciplinske problematike

- **Pravna ali pedagoška logika reševanja**
- **Formalni in/ali alternativni ukrepi**
- **Etične teorije**
- **Različni koncepti reševanja** (restitucija, mediacija, svetovalni razgovor, indukcija, Strikov model etične presoje)

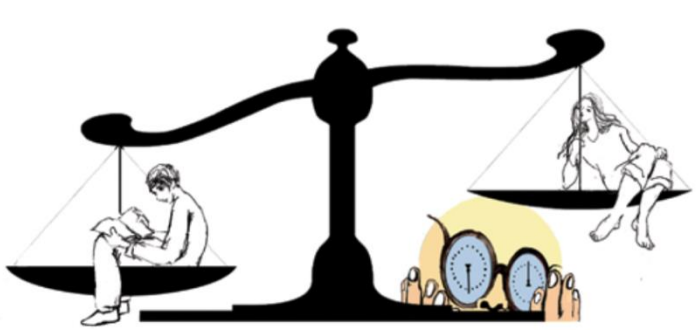

Aktivna vloga pedagoškega delavca

»Bolj kot iskanje resnice v nekih situacijah, je pomembno prepoznanje kontekstualnosti situacije in razmišljanje, kako bi lahko glede na situacijo pogledala drugače … ključno je samospraševanje in spraševanje z drugimi« (Mac Naughton 2009).

Pri naših odzivih je nujno

- da pri učencu **pripoznamo dovolj zmožnosti** za samostojno odločanje in interpretacijo konfliktnih situacij
- Zavedanje in razumevanje pomena različnih vrst zahtev, ki jih izpostavlja teorija socialnih domen.
- da naše **zahteve zasnujemo na vsebinskih argumentih** in **upoštevamo nasprotne argumente učencev**

Ne gre za disciplino, ki osvobaja, temveč za pripravljenost oglaševati potrebe in čutiti z bližnjim.